

Ruta, Zygmunt

Sesja naukowa "Historia wychowania -
badanie i nauczanie", Kraków 23 i 24
września 1987 r.

Rozprawy z Dziejów Oświaty 32, 93-96

1989

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZYGMUNT RUTA

SESJA NAUKOWA „HISTORIA WYCHOWANIA —
BADANIE I NAUCZANIE”
(KRAKÓW 23 i 24 WRZEŚNIA 1987 R.)

W dniach 23 i 24 września 1987 r. odbyła się w Krakowie Ogólnopolska Sesja Naukowa poświęcona węzłowym problemom badawczym i dydaktycznym historii wychowania i myśli pedagogicznej. Sesja zorganizowana została przez Zakład Historii Oświaty i Kultury Uniwersytetu Jagiellońskiego i Katedrę Historii Oświaty i Wychowania Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

W pierwszym dniu obrady toczyły się w Auli w Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Uroczystego otwarcia sesji dokonał prorektor UJ, prof. Jerzy Wyrozumski, który powitał uczestników oraz zwrócił uwagę na poziom badań historyczno-oświatowych i ich znaczącą pozycję w systemie nauk humanistycznych i pedagogicznych.

Pierwszej części obrad przewodniczył prof. Stanisław Mauersberg. Na jego wniosek zebrani chwilą ciszy uczcili pamięć zmarłych w ostatnim czasie zasłużonych historyków wychowania, m.in. profesorów Ryszarda Wroczyńskiego i Bolesława Pleśniarskiego oraz docenta Feliksa Araszkiewicza. Właściwe obrady rozpoczął referat prof. Kamilli Mrozowskiej pt. *Twórcy historii wychowania jako dyscypliny naukowej*. W swojej wypowiedzi prof. K. Mrozowska wiele miejsca poświęciła działalności naukowej i nauczycielskiej Stanisława Kota, Stanisława Łempickiego i Heleny Radlińskiej, których zasługą jest nie tylko wprowadzenie systematycznych wykładów historii wychowania do polskich uniwersytetów, ale też stworzenie swego rodzaju szkół w tej dyscyplinie naukowej. Duże zainteresowanie wzbudził referat prof. Czesława Majora i doc. Juliana Dybca *Współczesna koncepcja historii wychowania jako nauki*. Obaj autorzy aktywnie uczestniczą w międzynarodowej wymianie doświadczeń badawczych w dziedzinie historyczno-oświatowej i dlatego tak kompetentnie dokonali prezentacji najnowszych postaw badawczych i koncepcji historii wychowania, lansowanych w zachodniej Europie i Stanach Zjednoczonych. Prof. Stanisław Litak przedstawił referat *Warsztat naukowy historyka wychowania*, skupiając się głównie na znaczeniu archi-

waliów kościelnych w badaniach nad dziejami szkolnictwa polskiego w epoce przedrozbiorowej.

Po przerwie obradom przewodniczył doc. Adam Massalski. W tej części sesji przewidziano trzy komunikaty. Ze względu na nieobecność prof. Tadeusza Bienkowskiego, spowodowaną wyjazdem naukowym, nie został wygłoszony komunikat *Od historii wychowania do historii edukacji*. Lukę tę wypełnił zaplanowany na dzień następny referat prof. Eugenii Podgórskiej *Problemy metodologiczne prac biograficznych w zakresie historii wychowania*. Rozważając znaczenie badań biograficznych autorka podkreśliła, że prace biograficzne z historii wychowania „spełniają wartości społeczne, kształcące, naukowe”. Doc. Andrzej Meissner w komunikacie *Polskie podręczniki do historii wychowania* dokonał ciekawej charakterystyki metodologicznej i merytorycznej polskich podręczników do historii wychowania zarówno w okresie rozbiorów, w latach międzywojennych, jak i w Polsce Ludowej. Problematyka badań regionalnych z historii wychowania prowadzonych w Uniwersytecie Gdańskim została przedstawiona w komunikacie prof. Lecha Mokrzejkiego i dr. Józefa Żerko.

W dyskusji nad referatami i komunikatami jako pierwsza zabrała głos doc. Renata Dutkova, która ustosunkowała się do poziomu niektórych prac regionalnych w zakresie szkolnictwa. W zakończeniu swojego wystąpienia prosiła prof. Cz. Majora o wyjaśnienie pojęcia „historia wychowania jako dyscyplina nauk humanistycznych i społecznych”. Zagadnienia związane z badaniami regionalnymi poruszył także doc. A. Massalski, który zaznaczył, iż wiele opracowań z tego zakresu reprezentuje niski poziom naukowy, co należy wiązać z brakiem kompetencji ich autorów. Wykorzystanie archiwaliów kościelnych było przedmiotem wystąpienia doc. Ireny Szybiak, która podkreśliła ich uzupełniającą rolę w badaniach historyczno-oświatowych. Prof. Cz. Major odpowiadając na postawione mu pytanie, przypomniał, że w terminologii angielskiej i amerykańskiej humanistyka nie jest traktowana jako dyscyplina naukowa. Społeczna historia wychowania opiera się tam na badaniach opartych na metodach socjologii, psychologii, antropologii i geografii. Jako ciekawostkę podał przykład Uniwersytetu w Rotterdamie, gdzie na jednym z wydziałów podjęto badania dotyczące wpływu cukru na przemiany życia ludzkiego — łącznie z wychowaniem — jakie nastąpiły pod względem jego używania. W naszym kraju zbliżone do tej metody badania prowadził prof. Witold Kula. Z kolei historia wychowania jako gałąź humanistyki wynika raczej z wyobraźni badaczy. Ponadto według badaczy zachodnich ma charakter wizjonerski i nie trzyma się ściśle wyników badań źródłowych.

Niezwykle miłym akcentem sesji historyków wychowania była uroczystość jubileuszu pracy pedagogicznej i naukowej prof. Kamilli Mrozowskiej. Osiągnięcia prof. K. Mrozowskiej w różnych dziedzinach jej

naukowej, dydaktycznej i społecznej działalności przedstawił doc. A. Meisner. Następnie w imieniu władz rektorskich prof. J. Wyrozumski złożył Jubilatce serdeczne gratulacje i życzenia oraz podziękowanie za wkład w rozwój uczelni, a prof. Antoni Podraza, dyrektor Instytutu Historii, i doc. Stanisław Palka, dyrektor Instytutu Pedagogiki, którym poprzednio Jubilatka kierowała, podkreślili osiągnięcia prof. K. Mrozowskiej w dziedzinie organizacyjnej zarówno w kraju, jak i w obu instytutach. Do serdecznych gratulacji i najlepszych życzeń dołączyli się także przedstawiciele Instytutu Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN, Katedry Historii Oświaty i Wychowania WSP w Krakowie oraz uczniowie i współpracownicy. W imieniu tych ostatnich doc. J. Dybiec wręczył prof. K. Mrozowskiej specjalny tom „Prac Historycznych”, będący wyrazem „uznania i głębokiego szacunku dla Jej twórczości naukowej i pedagogicznej”.

W drugim dniu obrady toczyły się w auli Wyższej Szkoły Pedagogicznej. W pierwszej części przewodniczył im prof. Zygmunt Ruta. Posiedzenie otwarto referatem prof. Stanisława Michalskiego *Rola historii wychowania w sytemie nauk pedagogicznych*. Wystąpienie zawierało krytyczne uwagi dotyczące modelu edukacji w naszym kraju oraz stanu nauk pedagogicznych. W dalszym toku obrad doc. Irena Szybiak zaprezentowała aktualny stan nauczania historii wychowania w uniwersytetach i zakładach kształcenia nauczycieli. Wyniki badań przedstawiła opierając się na opracowanym przez siebie kwestionariuszu wypełnionym przez różne ośrodki naukowe i pedagogiczne w kraju. Autorka wskazała na znaczne zróżnicowanie miejsca historii wychowania w kształceniu pedagogicznym nauczycieli.

Po przerwie obradom przewodniczył prof. Stanisław Michalski. W tej części sesji wygłoszono dwa komunikaty związane z pracami magisterskimi. I tak doc. Tadeusz Jałmużna, dr Wiesława Leżańska, dr Ewa Witkowska przedstawili komunikat *Rola i znaczenie prac magisterskich z historii wychowania*, a dr Jan Krukowski *Problematyka historii wychowania w pracach magisterskich w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie w latach 1966—1986*. Gość sesji, prof. Klaus Dieter Mende z Berlina Zachodniego, omówił współczesne tendencje badawcze w zachodnioniemieckiej historiografii szkolno-oświatowej.

W dyskusji, jaka się następnie rozpoczęła, doc. Franciszek Bereźnicki podzielił się refleksjami na temat aktualnej sytuacji w polskiej pedagogice. Prof. S. Litak i prof. S. Michalski poruszyli kwestię poziomu seminariów magisterskich oraz tematyki podejmowanej w tego rodzaju pracach. Opowiedzieli się oni zdecydowanie przeciw badaniom monograficznym poszczególnych placówek szkolno-oświatowych. Pogląd ten wywołał żywą polemikę, którą podjęła prof. Mirosława Chamcówna, zwracając uwagę na masowy charakter naszych studiów i przypadkowy dobór uczestników seminariów. W takich warunkach tworzenie „szkoły badawczej”, czego domagali się obaj dyskutanci, jest po prostu nierealne. Z kolei

prof. Z. Ruta wystąpił przeciw stwierdzeniu, że prace monograficzne szkół prezentują niski poziom i wykonywane są według określonego szablonu. Wiele szkół średnich, bo te winny być objęte badaniami, posiada bogate tradycje i własny koloryt, a znajomość ich dziejów pozwala na syntezy i uogólnienia w skali makro- czy mikroregionalnej. O ostatecznym kształcie pracy magisterskiej decyduje nie tylko jej autor, ale w znacznym stopniu kompetencje opiekuna naukowego. Doc. A. Massalski niskiego poziomu prac magisterskich upatrywał w słabym przygotowaniu kandydatów na studia przez szkoły średnie. W końcowej części dyskusji dr Danuta Koźmian przedstawiła ocenę podręczników, programów i kadry nauczającej historii wychowania w świetle opinii studentów. Prof. Mende odpowiedział na pytanie doc. J. Dybca dotyczące wpływu uniwersytetów niemieckich na narody Europy Środkowej w XIX w. Odpowiadający poinformował o istnieniu zespołów badających tę tematykę.

Na zakończenie dyskusji prof. Z. Ruta sformułował wniosek o powołanie komisji w składzie: prof. Cz. Majorek, prof. J. Miąso i doc. A. Meissner, która oficjalnie wystąpiła z postulatem do władz polskich o przeprowadzenie rozmów z kompetentnymi czynnikami radzieckimi o udostępnienie polskim badaczom archiwaliów radzieckich, zwłaszcza bogatej spuścizny materiałowej po Radzie Szkolnej Krajowej we Lwowie. Wniosek został przyjęty jednomyślnie.

Podsumowania sesji dokonała prof. K. Mrozowska, dziękując serdecznie za liczne i reprezentatywne uczestnictwo w obradach. O dużym zainteresowaniu podjętą w czasie sesji problematyką świadczy fakt, że wzięli w niej udział przedstawiciele wszystkich ośrodków akademickich w Polsce. Wskazując na obszerną problematykę sesji zaakcentowała niektóre wybrane problemy, takie jak: niezbędność badań porównawczych dla rozwoju historii wychowania, konieczność stosowania nowoczesnych badań w nauce, stałe poszerzanie podstawy źródłowej badań i poszukiwanie nowych metod, znaczenie badań biograficznych, potrzeba zajęcia się działalnością naukową S. Lempickiego i S. Kota, poziom prac magisterskich i ich przydatność w dydaktyce i badaniach, potrzeba częstszych spotkań historyków wychowania w celu pogłębienia współpracy i wymiany doświadczeń. W nawiązaniu do ostatniego postulatu prof. S. Michalski i doc. J. Krasuski zaproponowali zorganizowanie następnej sesji poświęconej zagadnieniom nauczania historii wychowania w szkołach wyższych.